

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Ağızlardan Yazı Diline Sözcük Kazanımı: “Link” Yerine İlek, “Linklemek” Yerine İleklemek *

Acquiring Word from Local Dialects to Written Language: “İlek” Instead of “Link” and “İleklemek” Instead of “to Link”

Abidin Karasu** - Yusuf Fuat Gülver*** - İlknur Kösoğlu****

Abstract: In this study to keep our native language safe from invasion of foreign languages, one example is given such that using words from local dialects has potential suitable for use instead of using borrowed words. Instead of using “link” borrowed from English and “linklemek,” which is derived with Turkish affix, the use of “ilek” and “ileklemek” is proposed, which are in use in Türkiye’s Turkish local dialects especially in Aydın and its region. “In cultivated figs in order to set edible fruit it must be a transfer of pollen from caprifig (ilek) fruits bearing male trees to female fruits by a fig wasp (ilek arıcığı). The process of hanging the fruits of the male trees on the female fig trees is called ‘caprification’ (ilekleme). Caprifig (Ilek) fruits are put into nets and hanged on trees by wire hooks for easy picking.” After giving this definition, a questionnaire is made with about 50 person and the suitability of using the word “ilek” and “ileklemek” instead of link, which is taken from English, and “linklemek” which is derived from the word link by adding a Turkish suffix. As a result, the study shows that general comment is seen to be positive. The proposed word “ilek” has a potential of easy use instead of “link,” with which it has similarity in phonation and meaning. Instead of “link” the words “bağlantı adresi” or only “bağlantı” are also used. However, these words are both long and have also many other meanings. If we use the word “ilek,” which has mainly only one meaning, in the meaning of “bağlantı adresi” (link) in the internet, our language will be enriched in terms of giving details and fortified against foreign language invasions.

Structured Abstract: The ratio of foreign word usage is getting higher day by day in parallel to the increase in the international socioeconomic interactions. There are many borrowed foreign words in Turkish language. Nowadays, borrowed words are especially from English language. Turkish language is under the invasion of English words. To fortify Turkish against this foreign word invasion, native language potentials should be utilised. One of these potentials is local dialects.

* Çalışmadaki veriler 2017 yılında elde edilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Asst. Prof. Dr. İstanbul Medeniyet University, Faculty of Letters, Department of Turkish Language and Literature

ORCID 0000-0002-2324-111X

abidinkarasu@hotmail.com

*** Öğr. Gör., Piri Reis Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Gemi İnşaatı ve Gemi Makineleri Mühendisliği Bölümü
Lecturer, Piri Reis University, Engineering Faculty, Naval Architecture and Machine Engineering

ORCID 0000-0002-4456-8613

yfgulver@pirireis.edu.tr

**** Dr. Ziraat Yük. Müh. GTHB, TAGEM Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Şubesi
Dr. Agricultural Engineer, Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry, Aegean Agricultural Research Institute, Medical and Aromatic Plants Section

ORCID 0000-0003-3014-4972

ilknur.kosoglu@tarim.gov.tr

Cite as/ Atıf: Karasu, A., Gülver, Y.F. & Kösoğlu, İ. (2020). Ağızlardan yazı diline sözcük kazanımı: “link” yerine ilek, “linklemek” yerine ileklemek. *Turkish Studies - Language*, 15(3), 1305-1317.

<https://dx.doi.org/10.47845/TurkishStudies.44243>

Received/Geliş: 15 June/Haziran 2020

Accepted/Kabul: 19 September/Eylül 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 September/Eylül 2020

CC BY-NC 4.0

In this study, instead of using word “link” borrowed from English and “linklemek,” which is derived from the word “link” by adding Turkish suffix “-lemek,” the potential use of “ilek” and “ileklemek,” the words from Turkish dialects are taken into consideration. Within this scope, first literature survey about the meanings of the words and then a questionnaire about the usability of the words are conducted.

This study consist of the following sections: the meanings of the words “link” and “ilek” and derived words “linklemek” and “ileklemek,” the questionnaire, results and didcussion and “conclusion and suggestions.”

In the first section, the following technical definitions of the words (terms) “ilek” and “ileklemek” are given by agricultural engineer Dr. İ. Köseoğlu. There are two types of fig trees; male trees (caprifig trees) and female trees. In the Türkiye’s Turkish local dialects especially in Aydın and its region. “In cultivated figs in order to set edible fruit it must be a transfer of polen from caprifig (ilek) fruits bearing male trees to female fruits by a fig wasp (ilek arıcığı). The process of hanging the fruits of the male trees on the female fig trees is called ‘caprification’ (ilekleme). Caprifig (Ilek) fruits are put into nets and hanged on trees by wire hooks for easy picking.” When the process of caprification (ilekleme) defined above is considered it resembles putting a link on a web page and the caprifig (ilek) resembles the “link.” This resemblance shows a high potential of usability of the words “ilek” and “ileklemek” after a semantic extension instead of the borrowed word “link” and derived word “linklemek” respectively.

In the second section the results of the questionnaire are given. There are both open and closed ended questions. Questions are asked to about 50 person (40 % university students, 60 % graduate). Discussions about the results of the questionnaire is given in the third section. According to the questionnaire participants, in comparison with the words “link” and “linklemek,” the words “ilek” and “ileklemek” are: (1) Easier to pronounce (see section 2.2, S1-S3), (2) Almost at the same level of musicality (nice sounding) (see S4-5) and, (3) Partially overlapping in meaning (S6). While according to more than 50 % of the participants (30) the words “ilek” and “ileklemek” can be used instead of the words “link” and “linklemek” (see. S8), by some of the participants it is recorded that the words such as “bağ, bağlantı, ilişki, ilenti, uzantı” can also be considered as a choise instead of the word “link” (see S9,11). Other than these, it is reported that there is a demand to direct using of the words “ilek/ileklemek” by 22 participants and using with explanation [i.e. giving the borrowed word in parantheses like “ilek (link)”] by 10 participants (see S10).

The word “ilek” instead of the word “link” has been used by the author Y. F. Gülver for more than 10 years in his both oral and written communications. About the usage of the words, yet there has been no negative feed back. On the contrary, there were people who liked it and started to use the word “ilek.”

When the technical definitons given in the study for the words “ilek” and “ileklemek” are compared with the respective definitions of TDK (Turkish Language Association) Official Dictionaries, it is seen that the TDK definitions should be revised accordingly.

Borrowed words used in daily language can cause confusion of meaning with the respective words in local dialects, which are homophone but not synonym with the borrowed word, For example, the written language word “linklemek” derived from the borrowed word “link” used also in Yusufeli-Artvin dialects but with a different meaning (to go/come quickly by running). Therefore borrowing homophone words has a potential risk of confusion of meaning. Eventually, the meaning of the word in local dialects may fall out of use in the course of time causing a depletion of local dialects and hence a depletion of natural sources of the written language.

Instead of using borrowed words from foreign languages if the equal or similar meaning words (after an extension of meaning) in local dialects are used, on one hand, new words will be acquired to written language fom dialects (the natural sources of language), on the other hand, the meaning in the written language will be reinforced.

The use of borrowed words can be compared to the behavior of cancer cells entering into metabolism. The borrowed word starts to settle in healthy language structures like cancer cells do, and rapidly deteriorates the natural structure (national character) of the language. Instead of borrowing words from foreign languages, acquiring the the words from local dialects is one of the important defense mechanisms that will protect the language from deterioration by strengthening its connection with its source of origin.

This study shows that before borrowing a new word, a careful consideration should be taken into accaount about the potential existence of equal or similar meaning words in the dialects. The proposed words

“ilek” and “ileklemek” could be a powerful alternative to the borrowed word “link” and derived word “linklemek.”

Keywords: ilek, ileklemek, link, linking, from dialects to written language

Öz: Bu çalışmada, ana dilimizi yabancı dillerin istilasından korumak için alıntı sözcükler yerine ağızlardaki sözcüklerin kullanılmaya uygun güçte (potansiyelde) olduğunun bir örneği verilmiştir. Türkçeye İngilizceden girmiş “link” ve ondan yapım ekiyle türetilmiş “linklemek” sözcükleri yerine Türkiye Türkçesi ağızlarında özellikle Aydın ve yöresinde kullanılan “ilek ve ileklemek” sözcükleri önerilmiştir. İncir tarımında, “Meyvenin tutup gelişebilmesi için ilek meyvelerindeki çiçek tozlarının ‘ilek’ arıcığı tarafından incire taşınması gerekir. Bunun gerçekleşebilmesi için erkek ağaçlardaki ilek meyvelerinin dişi incir ağaçlarına asılması işlemine ‘ilekleme’ denir. ‘İlek’ meyveleri ‘ilek’ fileleri içerisine konur ve ağaçlara, toplama kolaylığı nedeni ile, tel kancalar vasıtasıyla asılır.” Bu tanım verilerek yaklaşık 50 kişi ile bir sormaca (anket) yapılmış ve dilimize İngilizceden girmiş olan “link” ve ondan Türkçe yapım eki ile türetilmiş olduğumuz “linklemek” yerine “ilek” ve “ileklemek” sözcüklerinin kullanılmasının uygunluğu araştırılmıştır. Çalışma sonucunda genel kanaatin olumlu olduğu görülmüştür. Önerilen “ilek” sözcüğü hem ses hem de anlam olarak benzediği “link” yerine çok rahat kullanılabilir güçtedir. “Link” yerine “bağlantı adresi” veya sadece “bağlantı” sözcükleri de kullanılabilmektedir. Ancak her ikisi de çok uzun ve birçok başka anlama da sahip olan sözcüklerdir. Ağızlarda temelde sadece bir anlamı olan “ilek” sözcüğünü ulusal dilde internetteki “bağlantı adresi” anlamında kullanmaya başlarsak bu, dilimizi ayrıntıları verebilme açısından zenginleştirerek yabancı dil istilalarına karşı güçlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: İlek, İleklemek, Link, Linklemek, Ağızlardan Yazı Diline.

Giriş

8. Uluslararası Türk Dili Kurultayı’nın (22-26 Mayıs 2017, Ankara) Cumhurbaşkanlığı’nda yapılan resmî açılış töreninde konuşma yapan devlet erkânı hep bir ağızdan dilimizin yabancı dillerin özellikle İngilizcenin istilasına altında kaldığını vurgulamıştır. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Prof. Dr. Derya Örs yaptığı konuşmada bu gerçeği çarpıcı bir uyarı şeklinde şu sözlerle ifade etmiştir: “İngilizce kelimeler bu hızla dilimize girmeye devam ederse, çok değil 20 yıl sonra, zamanında Fransızcadan alınmış kelimelerle birlikte dilimizin en az yüzde otuzu Batı kökenli kelimelerden oluşacaktır.” Bu gerçeğin farkında olan bütün devlet erkânı Türkenin koruma altına alınması için her türlü maddi manevi tedbirin alınmasında ortak fikir beyan etmişlerdir [TDK-Haberler].

Dilimizi yabancı diller istilasından korumanın önemli yollarından birisi yabancı dilden giren (alıntı) sözcükler yerine kullanışlı Türkçelerini üretebilmektir. Üretilen Türkçe karşılık, alıntı sözcükle kıyaslandığında, Türkenin dilbilgisel yapısına uygunluk, ses güzelliği (müzikalite) taşıması, açık anlam ve ayrıntı belirtmesi açısından daha güçlü ise dilimizde tutunabilmektedir. Bunun en güzel örneklerinden birisini mühendis ve dilbilimci olan Prof. Dr. Aydın Köksal “computer” yerine “bilgisayar” sözcüğünü önererek vermiştir.¹

Yabancı terimleri Türkçeleştirmede çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Bunlar arasında: Örnekseme, türetimsel biçimbirimlerle kök ve gövdelerden türetme, sözcük birleştirme, sözcük türlerini değiştirme, genel dilden sözcük aktarma ve ağızlardan sözcük aktarma gibi yöntemler yer almaktadır (Uysal, 2013).

Bu çalışmada, ağızlardan sözcük aktarma yöntemi kullanılarak, disiplinler arası bir yaklaşımla, İngilizceden Türkçeye girmiş olan “link” ve ondan yapım ekiyle türettiğimiz “linklemek” yerine Türkiye Türkçesi ağızlarında kullandığımız “ilek” ve “ileklemek” sözcüklerinin kullanılabileceğinin güçlü yanları vurgulanmıştır.

Bu sayede, bir yandan dilimizi gereksiz yabancı sözcüklerden kurtarmak; öte yandan alıntı sözcüklere karşı ağızlardan uygun sözcükleri günlük dile kazandırmanın etkili bir yöntem olabileceğinin gösterilmesi amaçlanmıştır.

“Link” ve “linklemek” yerine Aydın ve yöresinde kullanılan “ilek” ve “ileklemek” sözcüklerinin kullanımı hem dillimizi zenginleştirerek yabancı diller karşısında daha güçlü hâle getirecek hem de ağızları tanınır kılıp kültürümüzün korunmasına yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada, literatür taraması yapılarak sözcüklerin anlamları verilmiştir. “İlek” ve “ileklemek” sözcüklerinin ağızlarda kullanımı ve teknik anlamı konusunda Ziraat Yük. Müh. Dr. İ. Kösoğlu’ndan ayrıntılı bilgiler alınmıştır. Ayrıca açık ve kapalı uçlu sorular içeren bir sormaca hazırlanarak yaklaşık 50 kişinin (% 40’ı üniversite öğrencisi, % 60’ı üniversite mezunu) görüşleri alınmıştır (Gülver, 2017).

Makine Yük. Müh. Y. F. Gülver, en az 10 senedir link yerine “ilek” sözcüğünü bütün e-posta yazışmalarında ve günlük konuşmalarında kullanmaktadır. Bugüne kadar olumsuz hiçbir görüş almamış bilakis kendisi beğenip kullanmaya başlayanlar da olmuştur.

Araştırma, sırasıyla: “link” ve “ilek” sözcüklerinin ve bunlardan türetilen “linklemek” ve “ileklemek” sözcüklerinin anlamı, sormaca sonuçları, bulgular ve tartışma ile sonuç ve öneriler kısımlarından oluşmaktadır.

1. “Link”, “Linklemek”, “İlek” ve “İleklemek” Sözcüklerinin Anlamı

1.1. “Link” ve “Linklemek”

Türk Dil Kurumu’nun Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü’nde “link” sözcüğünün ilk anlamı “bağlantı” ikinci anlamı ise “iletişim dizgesi birliği” olarak tanımlanmaktadır. “Link” sözcüğü köken itibarıyla eski Danca’da bulunan “lænkia” (zincir, bağ) sözcüğünden 1375-1425 yılları arasında Geç Orta İngilizce’ye girmiştir.ⁱⁱ

“Linklemek” sözcüğü iki anlama gelmektedir. Birincisi “link” alıntısından yapım eki ile türetilmiş “link koymak” anlamına gelmektedir. Bunun dışında linklemek ağızlarda bir eylemdir. “Linklemek” Artvin-Yusufeli’nin Erkinis (Demirkent) Köyü’nde “Çabucak, koşarak gitmek ya da gelmek” anlamında “Ne linkliyorsun yavaş gitsene” gibi cümlelerde kullanılmaktadır (sozluk.gov.tr, 2020).

1.2. “İlek” ve “İleklemek”

“İlek” ve “İleklemek” sözcükleri özellikle Aydın ve yöresinde kullanılmaktadır. İncir ağacı erkek ve dişi olmak üzere iki cinstir. Erkek incir ağacının ilek olarak adlandırılan meyvesi yenilemez ancak polenleri dişi incir ağacının yenilebilir meyvelerinin tozlaşmasını sağlar (Arpacı ve ark., 2018). “İncirde meyvenin tutup gelişebilmesi için ilek meyvelerindeki çiçek tozlarının ilek arıcığı tarafından incire taşınması gerekir. Bunun gerçekleşebilmesi için erkek ağaçlardaki ilek meyvelerinin dişi incir ağaçlarına asılması işlemine ilekleme denir. İlek meyveleri ilek fileleri içerisine konmalı ve ağaçlara toplama kolaylığı nedeni ile tel kancalar vasıtasıyla asılmalıdır (bkz. Şekil 1) (Kösoğlu, 2008, 2017).”

Şekil 1: Dişi incir ağacına asılan ilek meyveleri

TDK Güncel Sözlüğünde ise “ilek” sadece “incirin döllemesini sağlayan sinek” olarak tek anlamıyla ve “arıcık” yerine “sinek” ifadesiyle verilmiştir (sozluk.gov.tr, 2020)¹. “İlek” sözcüğüne Türk Dil Kurumu’nun Derleme Sözlüklerinden baktığımızda ise karşımıza aşağıdaki anlam yelpazesi çıkmaktadır (sozluk.gov.tr, 2020):

[ilek (I)]

Baba incir, erkek incir.[ilek (I)]

-Aydın

ilek (I)

[iğlek (I)] ilek (I)

ilek (II)

Zayıf, cansız.[ilek]

***Ünye ve çevresi -Ordu**

iğlek (I)

Baba incir, erkek incir. iğlek (I)

Kırcaklı, *Nazilli -Aydın

***Sarayköy -Denizli**

Tepeköy *Torbalı -İzmir

Yalıhüyük *Bozkır -Konya

Karaçay, *Milas, *Bodrum -Muğla

iğlek (II)

1. Zayıf, güçsüz, hastalıklı. İğlek (II)

¹ Bilindiği üzere sinekler gıdaların bozulmalarına yol açarlar. Arılar (en azından bal arıları) ise topladıkları çiçek özlerinden bal yaparlar. Bu nedenle yazarlar TDK Sözlüğünde geçen sinek ifadesi yerine arıcık ifadesini kullanılmasını daha doğru olacağını değerlendirmektedir.

-Samsun

Kuzköy *Ünye -Ordu

*Fethiye ve köyleri –Muğla

2. Hastalık ya da susuzluktan olgunlaşmamış, zayıf kalmış meyve. iğlek (II)

*Akşehir –Konya

iğlek (III)

Eğlence yeri. iğlek (III)

*Vize –Kırklareli

“İlekleme” ise “İçinde ilek sineği olan erkek incir dizisini, aşısı yapmak için dişi incir dalına asmak. (Aydın ve çevresi)” şeklinde açıklanmaktadır (sozluk.gov.tr, 2020). Bu tanım Ziraat Müh. Dr. İlknur Kösoğlu’nun yukarıdaki tanımı ile kıyaslandığında yetersiz kalmakta hatta aşısı tabirinden dolayı yanlış anlamalara yol açabilmektedir. Hâlbuki dişi incire asılan ilek incirinden çıkan ilek arıcıkları tozlaşmayı ve meyve olgunlaşmasını sağlamaktadır. Bu nedenle çalışmada, Aydın ve yöresinde incir üzerine uygulamalı çalışmalar yapmış olan Dr. Kösoğlu’nun tanımı esas alınmış ve çalışmadaki sormacalarda yer verilmiştir.

2. Sormaca (Anket)

İkisi tam açık uçlu toplamda 13 soruluk bir sormaca hazırlanarak genelde Pîrî Reis ve Gebze Teknik Üniversitesi personel ve öğrencilerine kısmen duyurulmuştur. Duyurulara 52 kişiden cevap gelmiştir.

2.1. Katılımcı Yelpazesi

Meslek dağılımlarına baktığımızda ortalama % 60 üniversite mezunu olup bunların çoğunluğu akademik personel, mühendis veya mimar olanlardır. % 40’ı ise lisans öğrencisidir (bk. Tablo 3.1). Yaş olarak baktığımızda ise % 80’nini 20-40 yaş arası oluşturmaktadır (bk. Tablo 3.2). İnternet kullanımına bakacak olursa % 80’i çok sık kullandığını beyan etmiştir (bk. Tablo 3.3).

Tablo 3.1: Mesleklere Göre Sormaca Katılımcı Yelpazesi.

Meslekler	Kişi Sayısı
Öğrenci (lisans)	22
Akademik Personel	9
Mühendis (Ziraat, Makine, Bilgisayar, Gıda)	9
Mimar	4
Kütüphaneci	3
Türkçeci	2
Diğer	3
Toplam	52

Tablo 3.2: Sormacaya Katılanların Yaş Dağılımları.

Yaş Aralığı	<20	20-29	30-39	40-50	>50
Kişi Sayısı	4	23	15	4	6

Tablo 3.3: Sormacaya Katılanların İnternet Kullanım Sıklığı.

İnternet Kullanım Sıklığı	çok	normal	orta
Kişi Sayısı	40	10	2

2.2. Sorular ve Cevapları

S1. “İlek ve ileklemek” sözcüklerinin söylenişi kolay mıdır?

- Evet 35
- Kararsızım 6
- Hayır 10

S2. “Link ve linklemek” sözcüklerinin söylenişi kolay mıdır?

- Evet 22
- Kararsızım 14
- Hayır 14

S3. “İlek ve ileklemek” sözcüklerinin söylenişi “link ve linklemek” sözcüklerinin söylenişinden daha mı kolaydır?

- Evet 24
- Kararsızım 13
- Hayır 14

Olumlu Görüşler:

- +3.1. Sesli harfle başlayan bir kelime her zaman daha kolay ve akıcı gelmiştir.
- +3.2. Türkçe ses uyumuna daha uygun.
- +3.3. Başka bir dile ait sözcükler ne kadar kolay da olsa kendi öz dilimize sahip çıkmalıyız ve Türkçe sözcük kullanmalıyız.
- +3.4. İlek kendi lehçemize daha yakın (elek, ilmek), link yabancı bir kelimedir.
- +3.5. Türkçeye daha uygun olduğu için daha kolay.
- +3.6. Üç ünsüzün söylenmesi çok daha zor olduğundan.
- +3.7. Çünkü Türkçede üç ünsüz bir araya gelmez.
- +3.8. ilek ve ileklemek sözcüğü iliklemek sözcüğü ile çağrışım yapıyor. Link sözcüğü yabancı kökenli bir söz ve linklemek söylenmesi zor ve saçma bir sözcük.
- +3.9. İki sessiz harfin yan yana gelmemesinden

Olumsuz Görüşler:

- 3.1. “İlek” ve “link” kelimelerinin söylenişi dil hareketi olarak neredeyse aynıdır. Fakat “ileklemek” kelimesinin söylenişi, “linklemek” kelimesinin söylenişine nazaran bir miktar daha fazla dil hareketi gerektirmektedir.
- 3.2. Dil alışkanlığı ve ağız gırtlak yapımı (Burdur) sebebi ile “i” ile başlayan kelimelerde güçlük çekiyorum.
- 3.3. İlek ve İleklemek sözcükleri telaffuz esnasında i harfinin uzatılmasıyla sıklıkla iilek şeklinde telaffuz edilmektedir. Ayrıca link ve ilek arasında tek hece / çift hece farkı bulunmaktadır. Bu bağlamda ilek sözcüğünün link sözcüğüne göre söylenişinin daha zor olduğunu düşünmekteyim.
- 3.4. Hece farkından dolayı günlük konuşmalarda az heceli sözcükleri söylemek

(evetin cevabı). +3.10. "İlek ve ileklemek" sözcüklerinin söylenişi "link ve linklemek" sözcüklerinin söylenişinden daha kolay ve daha hızlıdır.	daha kolay.
Kararsız Görüşler: +/-3.1. Lek lek, lak lak gibi kelimelerde dil yuvarlanıyor ve damakla temasa geçiyor. Aynı gerekçe ile Link demek daha kolay olsa da linklemek demek hemen hemen ileklemek ile aynı güçlüktedir. +/-3.2. Aynı zorluklar/kolaylıklar. +/-3.3. Sözcüklerin telaffuzu birbirine yakın olmakla birlikte karar vermekte zorlandım.	

S4. "İlek ve ileklemek" seslendirildiğinde kulağa hoş mu gelmektedir (yani kulağı tırmalamamaktadır)?
• Evet 28 • Kararsızım 13 • Hayır 10

S5. “İlek ve ileklemek” seslendirildiğinde “link ve linklemek” e göre kulağa daha mı hoş gelmektedir?	
• Evet 22 • Kararsızım 20 • Hayır 9	
Olumlu Görüşler: +5.1. Türkçe ses uyumuna daha uygun. +5.2. İlek sözcüğünün okunuşu daha etkilidir. +5.3. Link kelimesini söylerken dil ile damak daha fazla zorlanıyor. +5.4. Çünkü Türk halkının ağızına yatkın bir sözcük. +5.5. "Link" kelimesinde üç tane sessiz harf varken "ilek" kelimesinde sesli ve sessiz harfler eşit dağılmıştır. Şahsi kanaatim ilek kelimesinin bu sebepten dolayı kulağa daha hoş geldiğidir. +5.6. Daha güzel geliyor. +5.7. Çünkü Türkçede üç ünsüz bir araya gelmez.	Olumsuz Görüşler: -5.1. Daha önce duymadığımdan aşinalık gerekiyor. -5.2. Bu kıyası yapamadım, bunu ancak ikisinin de sıkça kullanıldığına şahit olduktan sonra yani dilin içindeki yaşamlarını gördükten sonra objektif olarak değerlendirmek mümkün olabilir. Çünkü yeni nesil arasında “link” ve “linklemek” kelimeleri neredeyse tamamen kanıksanmış durumda. Hal böyleyken yerine kelime ikame etmek, “kulağa hoş gelme” yönünden daha zor olabilir. -5.3. Yukarıda belirttiğim üzere söyleniş zorluğu kulağa hoş gelmesini de engellemektedir. Tabi linklemek kelimesi de kulağa hoş gelen bir kelime değildir. -5.4. İlek kelimesi zihnimizde "iliştirme", "eklemek" kelimeleri yönünde bir çağrışım yapmakta. Ancak link kelimesi böylesine köken anlamında bir çağrışım oluşturmuyor. -5.5. Belki de yıllardır alıştığımız için olabilir (hayırın nedeni) -5.6. Aynı harften oluştukları için çok da

	farklıymış gibi gelmedi. -5.7. "k" sesi "ileklemek'te çok tekrar ediyor. Rahatsız edici.
Kararsız Görüşler: +/-5.1. Aynı değerler.	

S6. “İlek ve ileklemek” in yukarıdaki ön bilgiler kısmında verilen ağızlardaki anlamları internet terminolojisinde yer alan “link ve linklemek” anlamlarını kapsayacak güçte midir?

- Evet 24
- Kararsızım 14
- Hayır 13

Olumlu Görüşler:

+6.1. İncir bölgesinde çalışan biri olarak sıklıkla ilek kelimesini kullanmakta ve duymaktayız. İleklemek ağızlarda pek kullanılmamaktadır. İleklemek yerine ağızlarda ilek asmak ya da ilek atmak daha sık kullanılan terimlerdir. Belki de incir bölgesinde çalışmakta olduğumuz için ilek ve ileklemek sadece incir bağlamında bende çağrışım uyandırmaktadır. Link sizin de belirttiğiniz üzerine bağlantı anlamını taşımaktadır. İleklemek erkek incir ağacı ile dişi incir ağacı arasındaki bağlantı olarak düşünülebilir. Buna istinaden ilek sözcüğünün link sözcük anlamını kısmen kapsayacağını düşünmekteyim.

Olumsuz Görüşler:

- 6.1. Kullanılan anlamı “bağlantı”yı doğrudan karşılamıyor.
- 6.2. Link kelimesi zaten bağlantı olarak kullanılıyor.
- 6.3. Zamanla oluşacak bir süreçtir, alışılması kolay olmayabilir.
- 6.4. Bağlantı daha çok karşılıyor bence.
- 6.5. "ilek ve ileklemek"nin kelime anlamının "link ve linklemek" ile örtüşmediğini düşünüyorum.
- 6.6. Türkoloji alanında tanıdığım kimseden duymadım. Kapsayıcı olması için önce Türkologlar arasında kullanılmalı diye düşünüyorum.
- 6.7. Kelime cinsiyetçi bir anlam taşımaktadır.
- 6.8. "Link" kelimesi dünyaca bilinen kuvvetli bir kelimedir.
- 6.9. Anladığım kadarıyla ilek sadece meyve ağacı ile ilgili bir öge. O yüzden link daha kapsamlı.

Kararsız Görüşler:

+/-6.1. Kullanım sırasında tecrübe sonucu net bir hüküm çıkacaktır ortaya.

S 7. “İlek ve ileklemek” zihnimizde “iliştirmek”le ilgili birçok kavramı çağrıştıırken yabancı dilden alıntı “link ve linklemek” kendi kullanım anlamları dışında hiçbir kavramı çağrıştırmamaktadır değil mi?

Cevabınız “hayır” ise lütfen kısaca nedenini belirtiniz:

- Evet 33
- Kararsızım 13
- Hayır 5

Olumlu Görüşler:	Olumsuz Görüşler:
Cevabı evet olanlardan görüş istenmemiştir.	-7.1. Zincir, bağ, network, akraba ile ilgili kavramlar canlanıyor sadece.

S8. Ağızlarda kullanılan “İlek ve ileklemek” sözcüklerinin, aynı harf sayısına sahip oluşları, ses ve anlam olarak benzerliklerinden dolayı, ulusal dilimizde alıntı olarak kullandığımız “link ve linklemek” sözcükleri yerine çok rahat kullanılabilir olduğu görüşüne katılıyor musunuz?

Cevabınız “hayır” ise lütfen kısaca nedenini belirtiniz:

- Evet 30
- Kararsızım 13
- Hayır 8

Olumlu Görüşler:	Olumsuz Görüşler:
Cevabı evet olanlardan görüş istenmemiştir	-8.1. İnsanların büyük çoğunluğunun İngilizce biliyor olmaları, yazılımların da Türkçeye göre İngilizce yoğun olması, link dendiğinde Türkçesini düşünmeden otomatik olarak bağ anlamını veriyor. İlek hem söylenmesi zor, hem anlamı tam karşılamıyor, hem de bağ kelimesinin kullanılması ilek’e göre daha uygun. (Bağ-Bağlantı). Döllemek için arının bir noktadan kalkıp başka bir noktaya gitmesi bağ değildir. İletmek kavramına daha uygun bir harekettir. İlek o kadar yaygın olmayan bir isim ki, Word ortamında dahi altı kırmızı çizgiyle hatalı olarak markalanmaktadır. -8.2. Bağlantı kelimesi bence daha uygun -8.3. Zincir, bağ, network, akraba ile ilgili kavramlar canlanıyor sadece. -8.4. Link kelimesi internet severler tarafından benimsenmiş ve çok kullanılan bir kelimedir. Bu sözcüğün oturması zaman alır.

S9. “Link ve linklemek” yerine varsa sizin daha iyi bir sözcük öneriniz lütfen nedenlerini yazarak belirtiniz:

Görüşler:

- 9.1. “Bağlantı ve bağlantılamak” internet dilimizde zaten kullanılmaktadırlar.
- 9.2. İlek yerine ilenti önerilebilir.
- 9.3. Bağ ve bağlantı kurmak (bağ kelimesi 'link'ten dilimize daha yakın ve tanıdık gelmekte)
- 9.4. “Bağlantı” kelimesi de aslında benimsenmiş ve “link” yerine de birçok yerde kullanılmaya başlanmış bir kelimedir. “Bağlantı” sözcüğünü kullanmak gayet yerinde oluyor kanımca. “Bağlantılamak” henüz tam yerleşmemiş bir sözcük olmasına rağmen, kullanılabilir.
- 9.5. Bağ-Bağlantı bence daha uygun terimlerdir.

- 9.6. İleklemenin “link” kelimesinin karşılığı olduğunu düşünmüyorum. “Bağlantı” kelimesi daha uygun.
- 9.7. Bağlantı öncelikli tercihim olur. İkinci sırada ilek olabilir. Daha genel bir kitle tarafından anlaşılabilceğini düşünüyorum.
- 9.8. Link kelimesi yerine bağlantı kelimesinin daha rahatlıkla kabul göreceğini düşünmekteyim.
- 9.9. Bağlantı-Bağlantı Yapmak.
- 9.10. Bağlantı.
- 9.11. Bağlantı / bağlantı kurmak.
- 9.12. İnternet Adresi / İnternet Bağlantısı.
- 9.13. Bağlantı (uydurma kelimeler yerine Türkçe karşılığını kullanmak bana daha kolay geliyor.)
- 9.14. Uzantı.

S10. Bu bilgilerden sonra günlük yazışmalarınızda “İlek ve ileklemek” sözcüklerini “link ve linklemek” yerine kullanmak ister misiniz?

Cevabınız “hayır” ise lütfen kısaca nedenini belirtiniz:

- Evet 22
- Parantez içinde açıklamasını yazarak isterim, mesela ilek (link) gibi. 10
- Kararsızım 10
- Hayır 8

Olumlu Görüşler:

Cevabı evet olanlardan görüş istenmemiştir.

Olumsuz Görüşler:

- 10.1. Gerekli gördüğüm hallerde “bağlantı ve bağlantılamak” kelimelerini tercih ederim.
- 10.2. Alışkanlıkları değiştirmek zordur.
- 10.3. Karşı tarafın beni anlayacağından emin olamam.

S11. Varsa bu sormacada yer almayan bir hususla ilgili görüşünüz lütfen belirtiniz!

Görüşler:

- 11.1. TDK bu iki kelimeyi Türkçe’ye kazandırırca çok sevineceğim.
- 11.2. Dilin doğal evrimine bu şekilde tepeden inme müdahalelerde bulunulmasının yanı sıra ulusların, ulusçuluğun ve ulusal dillerin kutsanmasına karşıyım. Bunun yanında insanlığın dillere, dinlere, uluslara vs. bölünmesine karşıyım. Uzun zaman ölçeğinde – diyelim ki yüzbinlerce yıllar içinde – dünyamızda hala bir insan kültürü kalacaksa, tek bir insanlık değeri ve kültürü inşa edileceği kanaatindeyim ve bu ilerlemeye ket vurması muhtemel her türlü muhafazakârlığa karşıyım. Muhafaza edilmesi ve ilerletilmesi gereken şey, top yekün insanlık değerleri olmalı; onu ayrıştıran ulusçuluğa dair değerler değil.
- 11.3. “Link” yerine herkesin anlayacağı “İlişki” veya “bağlantı” gibi kelimelerin kullanılması daha doğru olur. “İlek” kelimesini, öztürkçe olsa dahi, ben bu yaşa kadar hiç duymadım. Kendimizi illa öztürkçe olsun, bir şeyler bulalım diye zorlamayalım. Bu gün kullanılan türkçe kelimelerden türetelim. Daha güzel, kolay, sevecen ve lirik olur diye düşünüyorum.
- 11.4. Soru tekniği açısından İLEK terimine yönlendirici, link teriminden uzaklaştırıcı, üçüncü bir alternatif ise örtülü yer verdiğinden psikolojik olarak HAYIR yönünde ankete cevap vermeye itiyor. İLEK kavramının bağ ve bağlantıdan daha güçlü bir bağlanma kavramı olduğu çok iyi anlaşılabilir. Dilin gelişimi yaygın kullanımla doğru orantılıdır. Bir kelimenin terkediliş nedeni ona ihtiyaç duyulmamasından, söylenişinin zor oluşundan kaynaklanmaktadır.

- 11.5. Dilimizdeki yabancı alıntılar yerine ağızlardaki sözcüklerin kullanılması ve bunların yaygınlaştırılması çalışmasını çok anlamlı ve dilimizin korunması açısından çok değerli bulmaktayım. Bu bağlamda yaptığınız çalışma için teşekkür eder, yukarıdaki sorulara verdiğiniz dil bilimi hususunda amatör yanıtların faydalı olmasını dilerim.
- 11.6. Genelde anket sorularının yönlendirici olması tercih edilmeyen bir husustur. İlek sözcüğü kullanıldığında ne için kullanıldığı hemen anlaşılabilir diye düşünüyorum. Türkçe bir kelimenin kullanılması bence daha tercih edilebilirdir. Fakat ilek'in söylenişi görece daha zordur.
- 11.7. Bu sormaca Türk Dilinin gelişmesi açısından yararlıdır. Fakat Türkçede "tren" yerine "alttan ittirmeli üstten tutturmeli çok oturgaçlı götüргеç" gibi isim tamlamaları ve çalışmaya karşıyım. Çalışmanızda başarılar diliyorum.

3. Bulgular ve Tartışma

İkinci kısımda ayrıntısıyla verilen sormaca sonuçlarına genel olarak bakıldığında, sormaca katılımcılarının ilek/ilekleme sözcüklerinin link/linklemek sözcüklerine göre:

- i. Söylenişlerinin daha kolay olduğunu (bk. Kısım 2.2, S1-S3),
- ii. Müzikalite (kulağa hoş gelme) açısından hemen hemen aynı düzeyde olduğunu (bk. S4-S5)
- iii. Anlam açısından kısmen örtüşüklerini (S6)

belirttiği görülmektedir. Katılımcıların yarıdan fazlası (30 kişi) ilek/ilekleme sözcüklerinin link/linklemek yerine kullanılabileceğini (bk. S8) bildirirken bazı katılımcılar “bağ, bağlantı, ilişki, ilenti ve uzantı” gibi sözcüklerin de seçenek olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir (bk. S9, S11). Bunların dışında günlük hayatında 22 kişi doğrudan 10 kişi de parantez içinde açıklama yaparak [yani “ilek (link)” gibi] ilek/ilekleme sözcüklerini kullanmak istediğini belirtmiştir (bk. S10).

Birinci kısımda (bk. 1.2) sözcük anlamları ile ilgili yapılan literatür taraması neticesinde TDK Sözlüklerinde yer alan “ilek” ve “ilekleme” ile ilgili tanımların alan uzmanlarının kullandığı terim tanımlarına tam uymadığı tespit edilmiştir. TDK’da ilek sözcüğünün tanımında geçen sinek ifadesi yerine “arıcık” ifadesinin kullanılmasının daha doğru olacağı değerlendirilmektedir. İngilizcede kullanılan “fig wasp” (incir yabanarısı) terimi de bu görüşü destekler niteliktedir.

Gündelik dilde kullandığımız alıntı sözcükler, linklemek örneğinde olduğu gibi, ağızlarda yaşayan sesteş ve anlamdaş olmayan (Artvin Yusufeli ağızlarında kullanılan "linklemek" örneğinde olduğu gibi) sözcüklerin kullanımında anlam kargaşasına yol açabilir. Hatta zamanla bu sözcükler kullanımdan düşebilir.

Yabancı dilden alıntı sözcük yerine ağızlarda yaşayan anlamdaş veya o anlamı çağrıştıran sözcük kullanıldığında, bir yandan yazı diline ağızlardan sözcük kazandırmış, öte yandan da o sözcüğün yazı dilinde kullanılan anlamını pekiştirmiş oluruz.

Alıntı sözcüklerin kullanımı, metabolizmaya giren kanser hücrelerinin davranışına benzetilebilir. Alıntı sözcük, kanser hücresi gibi sağlıklı dil yapılarına yerleşip hızla dilin bünyesini (millî karakterini) bozmaya başlar.

Ağızlarda kullanılan sözcüklerin yazı diline girmiş olan alıntı sözcükler yerine kullanılması, dilin beslendiği öz kaynağıyla bağlantısını güçlendirerek onu bozulmaya karşı koruyacak önemli savunma mekanizmalarından biridir.

4. Sonuç ve Öneriler

Sormaca katılımcıları açısından, ses ve anlam bakımından Türkiye Türkçesi ağızlarında yaşayan ilek/ilekleme sözcükleri yabancı alıntı sözcük olan “link” ve ondan Türkçe yapım eki ile türetilmiş olan “linklemek” yerine kullanılabilecek güçtedir.

TDK Sözlüklerinde yer alan “ilek” ve “ileklemek” ile ilgili tanımlar alan uzmanlarının kullandığı terim tanımlarına göre yeniden gözden geçirilmelidir.

Biri Dilci, biri alan uzmanı (Ziraat) Mühendis, diğeri de sözcük bulucu Mühendis olmak üzere üç araştırmacı tarafından yapılan bu çalışma, yabancı terimlere Türkçe karşılıklar aranırken disiplinler arası bir ekip çalışmasının yararını göstermiştir.

Neticede, yabancı terimlere Türkçe karşılıklar aranırken Türkiye Türkçesi Ağızlarının zengin sözcük varlığı ve anlam dünyasının dikkate değer olduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Arpacı, S., Konak, R., and Çiçek, E. (2018), *A national value: Turkish figs*, XXXth International Horticultural Congress, 12-16 August 2018.
- Gülver, Y. F. (2017), *Yerel Dilden Ulusal Dile Kazanım Örneği: Link Yerine İlek, Linklemek Yerine İleklemek*, Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Gebze Teknik Üniversitesi (Danışman: Prof. Dr. Tülay Tıkansak Karadayı)
- Köksal, A. (1981), *Bilişim Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları.
- Kösoğlu, İ. (2008), *Sarılop İncir (Ficus carica L.) Çeşidinin Kurutulmuş Meyvelerinde Fumonisin Varlığının Araştırılması*, İzmir, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Kösoğlu, İ. (2017), *İncir İlekleme*, Erişim tarihi: 20.06.2017, <http://arastirma.tarim.gov.tr/incir/Lists/KutuMenu/Attachments/9/%C4%B0lekleme%20Nedir.pdf>
- Uysal, H. (2013), “Yabancı Terimleri Türkçeleştirmede Uygulanan Yöntem ve İlkeler (1932-1950 Arası),” Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı (Yeni Türk Dili) Anabilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi.
- [TDK-Derleme] *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu, “Linklemek, 1977. Cilt: 9 L-R (la - rüzgârlık); İlek, iğlek, ileklemek, 1974. cilt: 7, H-İ (haabire - izvent).
- [TDK-GTS] *TDK Güncel Türkçe Sözlük*: ilek, Erişim tarihi: 20.06.2017.
- [TDK-Haberler] “Uluslararası Türk Dili Kurultayının Açılış ve Ödül Töreni Yapıldı,” Erişim tarihi: 19.06.2017 http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=803&catid=34

ⁱ “Bilgisayar Sözcüğünü Kim Buldu?” Erişim tarihi:2017, <http://www.telekomculardernegi.org.tr/haber-3767-bilgisayar-kelimesini-kim--buldu.html>

ⁱⁱ İngilizce Sözlük: link, Erişim tarihi:2017, <http://www.dictionary.com>